

Urre eztaiak - Bodas de oro

URRE EZTAIETAKO ZITUAK

Hori da EUSKERA-k zerbaki berezi hontan eskaini nahi diguna.

Euskaltzaindiak ezin utz zezaken muga hura zerbait gogoangarri egin gabe. Bere sorrera gogoratu, eta sorrera eman zioten gizon handiak goraiatu gabe, alegia.

Baina hori zerbait zelarik, ez zen aski.

Ez. Lehengo ereinotz kimuak aldarrikatzea ez da aski. Hortaz gainera, Euskaltzaindiak zerbait iraunkor, hizkuntzarentzat ondo-ritsu eta onuratsu gerta diteken zerbait, egin nahi izan zuen.

Gainera, zorretan zen Euskaltzaindia gure herriarekin. Sortze egunean eskatu zitzaiona bete gabe zuen oraindik. Euskera idatziaren batasunerako bidea erakus zezala: hori eskatu zitzaion orduan. Eta berrogeitamar urtetako atzerapenaz bada ere, Euskaltzaindiak eskatu zitzaiona egin du, bere zorra kitatu du.

Hain zuzen, hortarakoxe antolatu zituen Arantzazun hiru egunetako jardunak, 1968.eko urriaren hasieran, euskeraren batasuna gai bakartzat harturik.

Euskera idatziaren batasuna ez da, noski, gure hizkuntzak dituen gaitz guztientzat panazea edo enremedio miraritsua, baina bai, besteak beste, bizi izateko behar dituen gauzetatik bat. Eta Arantzazuko jardunen ondorioz, Euskaltzaindiak agiri bat eman zuen batasun hortarako bidea erakutsiz eta arau batzuk emanaz. Eta agiri honi buruz geroago dudak eta eztabaidak sortu zirelako, Euskal-

tzaindiak berriro, 1970.eko uztailaren bileran, baieztu eta finkatu egin zuen.

Berandu, sekula baino hobea. Euskaltzaindiak, sorrera egunean eskatu zitzaiona, noizbait bete du: bere urre eztaiak ospatzekoan.

Egia. Ez da oraindik erantzun osoa. Arantzazuko arauak be-teaz, ez dugu oraindik euskera erabat batua izango, baina bai batu antzekoa, edo batasunera bidean abiatua.

Euskaltzaindiak bazekian puntu larria zela hau. Sesio bide eta liskar bide gerta zitekena, gainera. Baina ezin luza zezaken hauzia beti gerorako, bere eginbideari traizio egin gabe. Eta hauta ziteken formularik zentzuzkoena hautatu du. Ez du euskalki bat oinarri bezala hartu. Euskalki literario guztien nortasuna neurri batean errespetatu du. Zer egin du, orduan? Euskerak badu muin bat euskalki guztietan bizi dena eta denetan berdin dena. Guztiona den muin hori haintzat har, horretan oina finka: hori da egin duena. Arantzazuko arauak betetzen baldin badira, bada, gure euskalki literarioak ez dira (orain arte gertatu den bezala) elkarrengandik ge-roago eta aldenduago ibiliko. Aitzitik, hurbilduaz eta elkargana ba-tuaz joango dira.

Daueneko, arau hoiak betez gero, honako hiru eremu hauetan egiten da batasuna: 1) *Ortografian*. Hau bait da premiatsuena. Izan ere, Ortografia hizkuntza idatziaren jazkera dugu. Eta hitzek soineko berdin eta jakin batekin sartu behar dute begietan barrena: hau da hizkuntza idatziaren lehen lehea. 2) *Deklinazioan*. Axola handiko eremu hontan ere Arantzazuko arauak batasuna egin eman digute, euskalkien zenbait berezitasun errespetatuz. 3) *Hiztegian*. Hiztegi kontuan ere batasun handi batetara heltzeko bideak jarri dira.

Ez da erantzun osoa —esan dugu lehen ere—. Honelako obra handi bat ez da goizetik gauera burutzen. Baina planteamendua emana da, eta planteamendua ongi egiten asmatu denean, berez bezala datoz fruitu umoak, ondorioak.

Arantzazuko arau hauen argitan egin nahi du lan Euskaltzaindiak. Eta maisu, andereño, idazle eta denok languntzaile, lankide eta jarraitzaile dituelarik, obra handi honi buru eman nahi lioke.

Gure batasun bidea bi harroin edo pilare hauen gainean oinarriturik dago: Antzina Euskalerra osokoa zena, eta gaur ere Euskal-

erri osoan edo gehiengan edo zati dexente batean behintzat bizi dena, hori gorde, horri aurea eman, horri eusten ahalegindu.

Beraz, antzinatasunean sustraiak bota. Hizkuntzak, berekasa utzirik, zatikatuz, barreiatuz, sakabanatuz doazela badakigu. Gure euskalkiak ere lehen hurbilago zeuden elkarrengandik, orain dauden baino. Beraz, antzinatasunari begiratzea dugu elkarganatzeko bide bat.

Baina antzinatasuna bera bakarrik ez da aski. Horregatik esan dugu: Antzina ororena zena, eta gaur ere ororena edo zati handi batena behintzat dena. Horra erregibidea, horra antzinatasuna eta gaurkotasuna elkartuak.

Hau da Euskaltzaindiak hautatu duen bidea. Bide horren etsaiak, berriz, txokokeriak, probintzikeriak, tradizio gabeko berrikeriak.

Printzipio handi hauen argitan lan egiten segitzen badugu, oztopo handi gabe hel gindezke xedera. Bidea urraturik dago.

* * *

Euskaltzaindiaren urrezko eztaietaz *EUSKERA*-k orain baino lehen ere agertu ditu lanak.

1967.eko zenbakian D.Manuel Lekuona euskaltzainburuaren hitzaldia agertu zuen: «Euskaltzaindiaren Gizaldi Erdi betetzea» (*EUSKERA* XII (1967), 315). 1968-ekoan, berriz, Arantzazuko jardunen hitzaldiak, elkar hizketak, agiria eta abar agertu ziren (*EUSKERA* XIII (1968), 137-250); eta bai jardun beroien ondoren egin zen «Batasunerako Hiztegia» ere (*EUSKERA* XIII (1968), 251-265). Aita Intza-r Damasok Euskaltzaindi sortuberri eta euskaltzain zaharrei buruzko oroigarriak agertu zizkigun (*EUSKERA* XIII (1968), 271-273). Baita Idazkari Nagusiak prensarako, propaganda bezala, egin zuen lana ere agertu zen: Juan San Martín, «Bodas de Oro de la Academia de la Lengua Vasca» (*EUSKERA* XIII (1968), 293-299): Euskaltzaindiaren sorreraz eta Euskaltzainburu izandako jaunbez berri ugariak ematen dira bertan. Hurrengo bi urteetako tomuan ezer agertzeko ez zen erarik izan, Etxahunen lanek betetzen bait dute tomo hau. Baina tomo hau berau ere —700 orrialdetako tomo ederra, euskaldun koblakaririk famatuaren lan guztiekin

Haritschelhar euskaltzainburu ordeak konposatua— urre eztaiak ospatzeko «extra» edo ohi-ez-bezalakotzat atera nahi izan zuen Euskaltzaindiak.

Oraingo zenbakian, bada, urte hartan zehar egindako lan, jaialdi eta bilera guztien berri ematen da. Eta bilera hoietan irakurritako hitzaldiak argitaratzen dira. Hitzaldi hoietatik gehienek lehen-orduko euskaltzain batzuk edo ta joan mendetako euskal idazle batzuk goiraipatzeko eginak direla, esan beharrik ez dago.

Beraz, hau izango da zenbaki honen mamia: 1) Urre eztaietako kronika. 2) Euskaltzaindia sortu zeneko lehen batzar-agiria. 3) Euskaltzaindiak Iruine, Baiona, Gasteiz, Bilbao eta Donostian egin zituen bileretako hitzaldiak. 4) Ramón Menéndez Pidal jaunak egin zigun eskutitza. 5) Arantzazuko jardunen ondoko Agiria. 6) Hila-beteen izenei buruz Euskaltzaindiak jaso zituen txostenen eta eman zuen erabakiaren berriak. 7) «Educación y Ciencia» delako Ministru jaunari bilinguismoaren alde Euskaltzainburu jaunak egin zion eskutitza. 8) Euskaltzaindiaren Agiriak. 9) Euskaltzaindiak 1968-1969 urteetan hartu dituen euskal liburuen berriak. 10) Euskaltzaindikoko jaunen lista edo zerrenda. (Bai gerra aurreko eta bai gerra ondoko Euskaltzaindiaz zer ikusi izan duten jaun guztien izentegia osatu dugu, alegia). 11) Eta azkenik, Euskaltzaindiaren kon-dairarako balio lezaketzen zenbait argazki eta apaingarri ere atxiki nahi izan dugu, oroigarri bezala gelditi ditzeten.

* * *

Gure asmoa da, gainera, *EUSKERA* hau maizago ager araztea, eta gure hizkuntzarekiko lanetan dabilentzat tresna baliotsuago bihurtzea. Ahal baldin balitz, hiru hilabetetik hiru hilabetera kalera irten behar luke, eta gehiago zabaldu gure hizkuntzaz arduratzen direnen artean. Euskaltzaindiaren lan, erabaki eta albitez ongi hornitua atera nahi genduke beti. Batez ere gure batzarretan irakurtzen diren txosten eta ikerpen lanek hemen izango dute argitaratzeko bidea (ez denak, noski, baina bai redakzio-konseiluaren iritziz onenak edo egokienak diruditenak). Hortaz gainera, euskalari jakintsuen ikerpen lanak, monografiak, behinolako testuen edizioak eta abar, orain arte bezala, ahal den neurrian argitaratuz joanen gera.

Gaurkoz, irakurle, bikoakizu, zenbaki hau, Euskaltzaindiaren urrezko eztaiei gehienbat eskainia.

Asmatuko al du Euskaltzaindiak agerkari hau bere asmo eta ametsen neurriko bihurtzen!

Luis Villasante
Euskaltzainburua

URRE EZTAIEN KRONIKA

Euskaltzaindiak, bere sorreraren urre-eztaietara heltzean, beharrezkoa zuen oroitzapenez zerbait bereizgarri antolatzea, eta hala egin zuen.

Elkargoaren kondaira labur bat idatzi zan, zenbait periodistaren berri eskeari erantzunez egin zena; arrazoi honegatik egin zen erderaz eta *Bodas de oro de la Academia de la Lengua Vasca* izenez zenbait aldizkari eta egunkaritaraz zabaldu, era berean gure *EUSKERA*-n ere. (1).

Iruñean, 1967-ko abenduan Manezaundi zenaren ohorez egin zen bilera hartan eskatu zen 1968-ko lehen bilera urre-eztai planifikazioari buruz egitea. (2). Orduandik, 1968-1969-ko agirietan ikusiko dugun bezala, hasi ziren autolakizunak.

1968-ko urtarrilean Bilbon egin zen bilera, M. Lekuona euskaltzainburuak hitzaldi labur batekin iriki zuen (3), eta bilera hone tan Oñatiko Unibersidadean azaroan Biltzar nagusi batzuk egitea

(1) EUSKERA, XIII (1968), 293-99 orr.

(2) EUSKERA, XIII (1968), 350 orr.

(3) Hitzalditxoa hau EUSKERA, XII (1967), 315-17 orrialdeetan argitaratu zen.